

YIL YİNE 1919
ve
İSTANBUL'UN HÂLİ
ve
ERZURUM ve SIVAS KONGRELERİ
ve
KAMBUR KERİM'İN HİKÂYESİ

***Biz ki İstanbul şehriyiz,
Seferberliği görmüşüz :
Kafkas, Galiçya, Çanakkale, Filistin,
vagon ticareti, tifüs ve İspanyol nezlesi
bir de İttihatçılar,
bir de uzun konçlu Alman çizmesi
914'ten 18'e kadar
yedi bitirdi bizi.***

***Mücevher gibi uzak ve erişilmezdi şeker
erimiş altın pahasında gazyağı
ve namuslu, çalışkan, fakir İstanbullular
sidiklerini yaktılar 5 numara lâmbalarında.
Yedikleri mısır koçanıydı ve arpa
ve süpürge tohumu
ve çöp gibi kaldı çocukların boynu.
Ve lâkin Tarabya'da, Pötişan'da ve Ada'da Kulüp'te
aktı Ren şarapları su gibi***

**ve şekerin sahibi
kapladı Miloviç'in yorganına 1000 liralıkları.
Miloviç de beyaz at gibi bir karı.
Bir de sakalı Halife'nin,
bir de Vilhelm'in bıyıkları.**

**Biz ki İstanbul şehriyiz,
güzelizdir,
dört yanımız mavi mavi dağdır, denizdir.
Öfkeli, büyük bir şair :
«Ey bin kocadan arta kalan bilmem neyi bakır»
demiş
bize
ve bir başkası,
yekpare Acem mülkünü fedâ etti bir sengimize.**

**Biz ki İstanbul şehriyiz,
işte, arzederiz halimizi
Türk halkının yüce katına.
Mevsim yazdır,
919'dur.
Ve teşrinlerinde geçen yılın
dört düvele teslim ettiler bizi,
gözü kanlı dört düvele
anadan doğma çırılçıplak.
Ve kurumuştur
ve kan içindeydi memelerimiz.**

**Biz ki İstanbul şehriyiz,
Fransız, İngiliz, İtalyan, Amerikan
bir de Yunan,
bir de zavallı Afrika zencileri
yer bitirir bizi bir yandan,
bir yandan da kendi köpek döllerimiz :
Vahdettin Sultan,
ve damadı Ferit
ve İngiliz muhipleri
ve Mandacılar.**

**Biz ki İstanbul şehriyiz,
yüce Türk halkı,
malûmun olsun çektiğimiz acılar...**

**919 Temmuzunun 23'üncü günü
pek mütevazı bir mektep salonunda
in'ikad etti Erzurum Kongresi.**

**Erzurum'un kışı zorludur balam,
tandırında tezек yakar Erzurum,
buz tutar yiğitlerinin bıyığı**

ve geceleyin karlı ovada
kaskatı katılaşıp, donmuş görürsün karanlığı.

Erzurum'da kavaklar, balam,
Erzurum'da kavaklar tane tane,
kavaklarda tane tane yapraklar.
Ve terden ve toz dumandan ve sinekten geçilmez
Erzurum'da yaz gelip de bastı mıydı sıcaklar.

Erzurum'un düzdür, topraktır damı.
Erzurum güzelleri giyer, balam,
incecik ak yünden ehramı.
Yürek boynun büker, balam,
Erzurumlu türkülere.
Halim selimdir Erzurum'un adamı
ve lâkin dönmesin gözü bir kere!...

Erzurum'da on dört gün sürdü Kongre :
orda, mazlum milletlerden bahsedildi
bütün mazlum milletlerden
ve emperyalizme karşı dövüşlerinden onların.

Orda, bir Şûrayı Millî'den bahsedildi,
İradei Milliyeye müstenit bir Şûrayı Millî'den.
Buna rağmen,
«Âsi gelmiyelim» diyenler vardı,
«makamı hilâfet ve saltanata.»
Hattâ casuslar vardı içerde.

Buna rağmen,
«Bütün aksâmı vatan birküldür» denildi.
«Kabul olunmaz,» denildi,
«Manda ve Himaye...»

Buna rağmen,
İstanbul'da birçok hanımlar, beyler, paşalar,
Türk halkından kesmişlerdi umudu.
Yağdırıldı telgraflar Erzurum'a :
«Amerikan mandası altına girelim,» diye.
«İstiklâl, diyorlardı, şâyânı arzu ve tercihtir, amma
bugün bu, diyorlardı, mümkün değil,
birkaç vilâyet, diyorlardı, kalacak elde,
şu halde, diyorlardı, şu halde,
Memâliki Osmaniye'nin cümlesine şâmil
Amerikan mandaterliğini talep etmeği
memleketimiz için en nâfi
bir şekli hal kabul ediyoruz.»

Fakat bu şekli halli kabul etmedi Erzurumlu.
Erzurum'un kışı zorludur balam,

**buz tutar yiğitlerin bıyığı.
Erzurum'da kaskatı, dimdik ölür adam,
kabullenmez yılgınlığı...**

**İstanbul'da hanımlar, beyler, paşalar,
tül perdeler, kravatlar, apoletler, şişeler,
çıtı pıtı dilleri ve pamuk gibi elleri
ve biçare telgraf telleri
devretmek için Amerika'ya Anadolu'yu
şöyle diyorlardı Erzurum'dakilere :**

**«Bizi bir başımıza bıraksalar,
tarafgirlik, cehalet
ve çok konuşmaktan başka müspet
bir hayat kuramayız.**

**İşte bu yüzden Amerika çok işimize geliyor.
Filipin gibi vahşi bir memleketi adam etti Amerika.
Ne olacak,**

**Biz de on beş, yirmi sene zahmet çekeriz,
sonra Yeni Dünya'nın sayesinde
İstiklâli kafasında ve cebinde taşıyan
bir Türkiye vücuda geliverir.**

**Amerika, içine girdiği memleket ve millet hayrına
nasıl bir idare kurduğunu
Avrupa'ya göstermek ister.**

Hem artık işi uzatmağa gelmez.

Çok tehlikeli anlar yaşıyoruz.

Sergüzeşt ve cidâl devri geçmiştir :

Türkiye'yi, geniş kafalı birkaç kişi belki kurtarabilir.»

**4 Eylül 919'da toplandı Sivas Kongresi,
ve 8 Eylülde**

**Kongrede bu sefer
yine ortaya çıktı Amerikan mandası.**

Ak koyunla kara koyunun

geçitte belli olduğu günlerdi o günler.

Ve İstanbul'dan gelen bazı zevat,

sapsarı yılgınlıklarıyla beraber

ve ihanetleriyle birlikte

bir de Amerikan gazeteci getirmiştiler.

**Ve Erzurumlulardan ve Sivaslılardan ve Türk milletinden çok
işbu Mister Bravn'a güveniyorlardı.**

Bu zevata :

**«İstiklâlimizi kaybetmek istemiyoruz efendiler!»
denildi.**

Fakat ayak diredi efendiler :

**«Mandanın, istiklâli ihlâl etmiyeceği muhakkak iken,»
dediler,**

**«Herhalde bir müzâherete muhtacız diyorum ben,»
dediler,**

«Hem zaten,»

dediler,

«birbirine mani şeyler değildir
istiklâl ile manda.

Ve esasen,»

dediler,

«müstakil kalamayız böyle bir zamanda.

Memleket harap,

toprak çorak,

borcumuz 500 milyon,

vâridat ise 15 milyon ancak.

Ve Allah muhafaza buyursun

İzmir kalsa Yunanistan'da

ve harbetsek,

düşmanımız vapurla asker getirir.

Biz Erzurum'dan hangi şimendiferle nakliyat yapabiliriz?

Mandayı kabul etmeliyiz, hemen,»

dediler.

«Onlar dretnot yapıyor,

biz yelkenli bir gemi yapamıyoruz.

Hem, İstanbul'daki Amerikan dostlarımız :

Mandamız korkunç değildir,

diyorlar,

Cemiyeti Akvam nizamnamesine dahildir,

diyorlar.»

Ve böylece, bin dereden su getirdi İstanbul'dan gelen zevat.

Sivas, mandayı kabul etmedi fakat,

«Hey gidi deli gönlüm,»

dedi,

«Akıllı, umutlu, sabırlı deli gönlüm,

ya İSTİKLAL, ya ölüm!»

dedi.

Kambur Kerim de böyle dedi aynen.

Adapazarlıydı Kambur Kerim.

Seferberlikte ölen babası marangozdu.

Seferberlik denince aklına Kerim'in :

çok beyaz bir yastıkta kara sakallı bir ölü yüzü,

Fahri Bey çiftliğinde patates toplayıp

kaz gütmek,

mektep kitapları

ve bir de saçları altın gibi sarı

fakat alnı çizgiler içinde anası gelir.

335'te Kerim Eskişehir'e gitti,

mektebe, teyzelerine ve dayısına.

Dayısı şimendiferde makinistti.

Düşman elindeydi Eskişehir.

Kerim on dört yaşındaydı,

kamburu yoktu.

Dümdüzdü fidan gibi

ve dünyaya meraklı bir çocuktuk.
Dayısı sürmeğe gittiği günler şimendiferi
Kerim'e ekmek vermediğinden teyzeleri
(çok uzun saçlı, ihtiyar iki kadın)
Hintli askerlerle dost oldu Kerim.

Bunlar

(şaşılacak şey)
Türkçe bilmeyen
ve siyah sakalları, siyah gözleri parlak,
avuçlarının üstü esmer, içi ak
ve tel örgülerin üzerinden
Kerim'e bisküviti kutularla atan amcalardı.
Kocaman bir ambarları vardı,
Kerim içinde oynardı.
Ambarda nohut çuvalları, bakla, kuru üzüm,
(şaşılacak şey,
katırların yemesi için)
ve sonra cephanesinin sandıklarıyla silahlar.
Bir gün dedi ki makinist dayısı Kerim'e :
«Ambardan silâh çalıp bana getir,
gâvura karşı koyan zeybeklere göndereceğim.»
Ve ambardan silâh çaldı Kerim :

bir

bir tane daha

beş

on.

Aldattı Hindistanlı dostlarını
zeybekleri daha çok sevdiğinden.
Zaten çok sürmedi, parlak kara sakallı amcalar gitti,
Kerim geçirdi onları istasyona kadar.
Ertesi gün Lefke köprüsünü atıp
zeybekler gelince Eskişehir'e
dayısı Kerim'i elinden tutup
verdi onlara.
Ve işte o günden sonra
bugüne kadar
kahraman bir türküdür ömrü Kerim'in.

Eskişehir'den alıp onu
«Kocaeli Grubu» paşasına götürdüler.
Çatık kaşlı, yüzü gülmez bir paşaydı bu.
Çabucak öğrendi Kerim ata binmeyi,
sığirtmaç olmayı
-zaten bilgisi vardı bunda-
kayalardan genç bir keçi gibi inmeyi,
gizlenmeyi ormanda.
Ve bütün bu marifetleriyle Kerim
kaç kere ölüme bir kurşun atımı yaklaşarak
ve «Geçmiş olsun» dedikleri zaman şaşarak
düşman içinden geçip getirdi haber
götürdü haber.

Onu namlı bir «kaptan» gibi saydı çeteler,
bir oyun arkadaşı gibi sevdi çeteleri o.
Ve bir fidan gibi düz
bir fidan gibi cesur
bir fidan gibi vaadeden bir çocuğun
sevinçle oynadığı bu müthiş oyun
sürdü 1337'ye kadar...

Kocaeli ormanı gürgen ve meşeliktir :
yüksek

kalın.

Gökyüzü gözükmez.
Durgun bir geceydi.
Hafif yağmur yağmıştı biraz önce.
Fakat ıslanmamış ki yerde yapraklar
karanlıkta hışırtılarla yürüyordu beygiri Kerim'in.
Solda

ilerde

tepenin eteğinde ateş yanıyordu :

«Tekneciler» diye anılan

gâvur çetelerinin olmalı.

Dallardan damlalar düşüyordu Kerim'in yüzüne.
Beygirin başı gittikçe daha çok karanlığa giriyor.
İpsiz Recep'in yanından dönüyordu Kerim.

Kâatlar götürmüş

kâatlar getiriyor.

Birdenbire durdu beygir,
heykel gibi,
-Tekneciler'in ateşini görmüş olacak-
sonra birdenbire dörtnala kalktı.

Şaşırdı Kerim.

Dizginleri bıraktı.

Sarıldı beygirin boynuna.

Deli gibi gidiyordu hayvan.

Çocuğa art arda çarpıyordu ağaçlar.

Meşeleri ve gürgenleriyle orman

karanlık bir rüzgâr gibi geçiyor iki yandan.

Kim bilir kaç saat böyle gidildi.

Orman bitti birdenbire.

-Ay doğmuş olacak ki ortalık aydınlıktı-

Ve Kerim aynı hızla geldiği zaman

Armaşa'nın altında Başdeğirmenler'e

beygir ansızın kapaklandı yere,

tekerlendi Kerim.

Doğruldu.

Ve aklına ilk gelen şey

saatına bakmak oldu.

Kırılmıştı camı.

Bindi beygire tekrar.

Hayvan topallıyordu biraz.

*Uslu uslu yola koyuldular.
Sol kulağı kanıyordu Kerim'in,
Kirezce'ye geldiler
 (Sapanca'yla Arifiye arası),
Kerim durdu,
Biraz zor nefes alıyordu.
Geyve'ye girdi ertesi akşam.
Beli o kadar ağrıyordu ki
 inemedi beygirden
 indirdiler.
Kerim'i bir yaylıya bindirdiler.
Adapazarı.
Sonra belki on gün, belki on beş,
 kağnılar, mekkâre arabaları,
sonra, gitgide daralan nefesi,
Yahşıhan,
 Konya,
 Sile nahiyesi
 (burda malûl gaziler için
 takma kol ve bacak yapılıyordu),
ve nihayet Hatçehan köyünden çıkıkçı Şerif Usta.
Hâlâ rüyalarında görür Kerim
 incecik bir yoldan eşekle gelip
 üzerine doğru eğilen
 bu çiçekbozuđu insan yüzünü.
Usta, ovdu Kerim'i bayıltıncaya kadar.
Sonra, zifte koydu bu kırılmış dal gibi çocuk gövdesini.
Yirmi gün geçti aradan.
Ve sonra bir ikindi vakti ziftin içinden
 Kerim'i kambur çıkardılar.*